

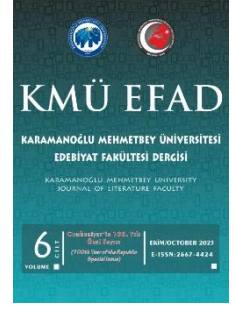

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 26 Ekim 2023

Gönderim Tarihi: 18 Eylül 2023
Yayımlanma Tarihi: 29 Ekim 2023

Atıf Künyesi: Kumandaş, H. (2023). Niğde Müzesi Tyana Darplı Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 132-149.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1362525>

NİĞDE MÜZESİ TYANA DARPLI ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİ

Hacer KUMANDAŞ*

Öz

Niğde ili Bor ilçesi Kemerhisar kasabasında yer alan Tyana Antik Kenti'nin önemli yol güzergâhlarında olması, tarım ve madencilik açısından zengin bir bölgede yer alması, erken çağlardan başlayarak günümüze kadar yerleşim yeri olmasını sağlamıştır. Tyana Antik Kenti'nde ilk yerleşme izleri, MÖ 1600 civarı, Hititler dönemine tarihlendirilir. Sonrasında antik kent, Geç Hitit, Roma ve Bizans döneminde de yerleşme görmüştür. Ancak Tyana Antik Kenti'nde en parlak dönem, Roma Çağı'nda yaşanmıştır. Makaleye söz konusu sikkeler, Tyana Antik Kenti'nde darp edilen Roma Dönemi'ne ait sikkelerden oluşmaktadır. Bu sikkelerin ön yüzünde yer alan imparatorlar, sırasıyla Traianus MS 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus), Hadrianus (MS 117-138), Antoninus Pius (MS 138-161), Marcus Aurelius (MS 161-180), Septimius Severus (MS 193-211), Caracalla (MS 198-217) ve imparatoriçe Iulia Domna (MS 196-211)'dir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde çeşitli tanrı, tanrıça, kahraman, kent kurucusu ve hayvan betimleri yer almaktadır. Bu çalışma ile Tyana antik kentinde tapınım gören kültürlerin ve kentin kuruluşuna ait izlerin sikkeler aracılığı ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda o dönemdeki sosyal, siyasal gelişmelerin ve Romalılaştırma ile kolonizasyon hareketlerinin sikkelere yansımaları, ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tyana, Kent Kurucusu, Romalılaştırma, Koloni, Tyche.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kars Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kars/Türkiye.
E-posta: yanmazhacer@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3389-9281>.

Tyana Minted Roman Imperial Period Coins in Niğde Museum

Abstract

The ancient city of Tyana, located in the town of Kemerhisar in the Bor District of Niğde Province, had been on important road routes, MS located in a region rich in agriculture and mining, and has enabled it to be inhabited from the early ages to the present day. The first traces of settlement in the ancient city of Tyana are dated to the Hittite period around 1600 BC. Afterwards, the ancient city was also settled during the Late Hittite, Roman and Byzantine periods. However, the silver age in the ancient city of Tyana was experienced in the Roman Age. The coins in question in the study consist of the coins from the Roman period minted in the ancient city of Tyana. The emperors on the face of these coins are, respectively, Trajan AD 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus), Hadrian (A. D. 117-138), Antoninus Pius (AD 138-161), Marcus Aurelius (AD 161-180), Septimius Severus (AD 193-211), Caracalla (AD 198-217) and empress Julia Domna (AD 196-211) There are various depictions of gods, goddesses, heroes, city founders and animals on the reverse sides of these coins. It MS aimed to determine the cults worshipped in the ancient city of Tyana and the traces of the foundation of the city through coins in this study. Furthermore, the reflections of the social and political developments of that period and the Romanization and colonization movements on the coins are tried to be revealed.

Keywords: Tyana, City Founder, Romanization, Colony, Tyche.

Giriş

Antik çağda Büyük Kappadokia bölgesinde (Kurt ve Bulut, 2019: 63) yer alan Tyana Antik Kenti, günümüzde Niğde ili Bor ilçesi Kemerhisar kasabasında (Hild ve Reste, 1981: 298) yer almaktadır. Tyana Antik Kenti'nin önemli yol güzergâhlarında olması ve tarım ve madencilik açısından zengin bir bölgede yer alması, erken çağlardan günümüze kadar yerleşim bölgesi olmasını sağlamıştır. Tyana Antik Kenti'nde ilk yerleşme izleri, MÖ 1600 civarı Hititler dönemine tarihlendirilir. Sonrasında antik kent, Geç Hitit, Roma ve Bizans döneminde de yerleşme görmüştür. Ancak Tyana Antik Kenti'nde en parlak dönem, Roma Çağı'nda yaşanmıştır. Tyana Antik Kenti'nde ilk sikke basımına İmparator Nero (MS 54-68) zamanında başlamış olup, İmparator Caracalla (MS 211-217) döneminin sonuna kadar devam etmiştir. Makaleyi oluşturan Niğde Müzesinde Yer Alan Tyana Darplı Sikkelerin içinde İmparator Nero'ya ait sikke yoktur. Çalışmayı oluşturan söz konusu sikkeler, Tyana Antik Kenti'nde darp edilen Roma Dönemi'ne ait sikkelerden oluşmaktadır. Bu sikkelerin ön yüzünde yer alan imparatorlar, sırasıyla Traianus MS 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus), Hadrianus (MS 117-138), Antoninus Pius (MS 138-161), Marcus Aurelius (MS 161-180), Septimius Severus (MS 193-211), Caracalla (MS 198-217) ve ve imparatoriçe Julia Domna (MS 196-211)'dir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde Tanrı, Tanrıça, kahraman, kent kurucusu, simge ve hayvan betimleri yer almaktadır. Bu betimler; Tanrı olarak, Asklepios Tanrıça olarak, Athena, Tyche ve Nike, kahraman olarak Perseus ve Herakles, kentin kurucusu betimleri, simge olarak Herakles'in sopası ve hayvan olarak kanbur boğadır. Bu çalışma ile Tyana antik kentinde tapınım gören kültlerin ve kentin kuruluşuna ait izlerin sikkeler aracılığı ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda o dönemdeki sosyal, siyasal gelişmelerin ve Romalılaştırma ile kolonizasyon hareketlerinin sikkelere yansımaları, ortaya konulmaya çalışılmıştır

1. Tyana Antik Kenti'nin Tarihi Coğrafyası ve Önemi

Antik çağda, Kappadokia bölgesinin en önemli merkezlerinden biri (Strabon, 2000: XII 2. 7.) olan günümüz Niğde ilinin yaklaşık 28 km güneybatısında, Bor ilçesinin 8 km güneyinde (Doğanay ve Tuncer, 2019: 164; Karasu ve İşler, 2022: 270) yer alan Tyana Antik Kenti'nin (Kemerhisar) adı, Hitit metinlerinde MÖ 2. binde “Tuwanuva” olarak (Gurney, 1961: 22; İşler, 2019: 108; Açıkgöz, 2019: 19) geçmektedir. Tuwanuva Geç Hitit Dönemi'nde muhtelen Tabal Krallığına başkentlik (Kınal, 1991: 85, 97, 239; Yiğit, 2000: 177) yapmıştır. O dönemin ünlü Tabal Kralı Warpalawa, MÖ 738–715 yıllarında bu kentte hüküm sürmüştür (Öcal, 2010: 391) olmalıdır. Kent, Pers döneminde Dara olarak (Ksenophon, I, II: 19, 20; Albright 1922: 74-75; Ramsay, 1960: 43; Syme, 1995: 21; Williams, 1996: 284; Kurt ve Bulut, 2019: 65) adlandırılmıştır. Tuwanuva adının zaman içerisinde Tyana ismine dönüştüğü (Karasu & İşler, 2022: 270)

düşünülmektedir. Orta Anadolu'nun en büyük kentlerinden (Ünlüler, 2019: 43) biri olan Tyana Antik Kent'i, Hititlerden sonra, Geç Hitit, Asur, Frig, Pers, Hellenistik, Roma ve Bizans döneminde de yerleşme görmüştür.

Tyana Antik Kenti, muhtemelen Hellenistik Dönem'de V. Ariarathes (MÖ 163-130) tarafından (Kurt ve Bulut, 2019: 80) kurulmuştur. Kentin adının *Eusebeia* olduğu ve bu adı da kralın *Eusebe* (dindar) (Robert, 1946: 81; Tekin, 2008: 159) ünvanından dolayı aldığı düşünülmektedir (Harper, 1976: 292; Mitchell, 1993: 81; Cohen, 1995: 378; Kurt ve Bulut, 2019: 80). Antik çağ yazarı Strabon da bu kentten "Tauros yakınındaki Eusebeia" olarak bahsetmektedir (Strabon, 2000: XII 2. 7). Bu dönemde Helen kültürünün yayılmasına yönelik çalışmalar oldukça fazladır. Bunun en büyük kanıtı da kentte bulunan gymnasium ve Helen yasalarının uygulanmasıdır (Kurt ve Bulut, 2019: 80). MÖ 52-42 yıllarında Kappadokia Kralı olan III. Ariobarzanes'e ait bir yazıtta kentin bir polis olarak organize olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu yazıt, MÖ 2. yüzyılda olduğu gibi MÖ 1. yüzyılda da Helen kültürün yayılmaya devam ettiğini göstermektedir.

Kentin adının Tyana olması ise, Roma Dönemi'ne rastlamaktadır. Tyana Antik Kenti'nde en parlak dönem, Roma çağında yaşanmıştır. Yol kavşağı üzerinde kurulan Tyana antik kentinin dini ve askeri üs olarak kullanılması kentin daha da önemli olmasını (Öcal, 2010: 398) sağlamıştır. Antik dönemde önemli ticaret ağlarının ve yol güzergâhlarının geçtiği (Charlesworth, 1926: 77-96; Öcal, 2010: 394) bir bölge olan Kilikya ve Kappadokia arasında geçişi sağlayan bir konumda yer alan Tyana, günümüze kadar kesintisiz iskân görmüştür.

Roma İmparatorluğu döneminde Tyana antik kentinin kolonileştirilmesi ve Romalılaştırılması kapsamında kente önem verilmiş ve su kemerleri, havuz, hamam, tapınak gibi yapılar inşa edilmiştir. Septimius Severus, eşi ve oğlu Caracalla için ise bu kent ayrı bir önem taşıyordu. Çünkü ailecek önemsedikleri ve kutsallaştırıp tapındıkları ünlü filozof ve bilgin Apollonius (Evren, 2019: 137-159) MS 1. yüzyılda Tyana antik kentinde (Öcal, 2010: 398) yaşamıştır. Kentte karakteristik bir özellik katan ve kentin en dikkat çekici unsurlarından (Kurt ve Bulut, 2019: 80) biri olan su kemerleri, şehrin su ihtiyacını karşılamak için inşa edilmiştir. Kentin 3 km doğusunda yer alan bu su kemerleri, kente günümüzdeki ismini vermiş ve havuzda toplanan suyun, üzerindeki kanallar aracılığı ile kente ulaşımını sağlamıştır. Yüksek miktarda su taşıma kapasitesine (Kurt ve Bulut, 2019: 80) sahip olan bu kemerler, muhtemelen İmparator Caracalla (MS 212-217) zamanında yapılmıştır. Roma döneminde, Roma imparatorlarının ilgileri, Tyana'nın konumundan dolayı, Tyana'nın üstünden hiç eksik olmamıştır. Hadrianus Suriye'den Bithynia'ya kadar olan uzun seyahatinde Tyana'ya (Kurt ve Bulut, 2019: 69) uğramıştır. Septimius Severus MS 200 yıllarında Tyana'da hastalanan yakın arkadaşı praetor praefectus Plautianus'u (Kurt ve Bulut, 2019: 69) ziyaret etmiştir. Yine kent, Caracalla zamanında MS 213'te colonia unvanını almış ve kent Antoniana Colonia Tyana (Kurt ve Bulut, 2019: 80) olarak isimlendirilmiştir. MS 253-260 Valerianus zamanında, Kappadokia Eyaleti, Sasani işgaline uğramış ve Tyana Sasaniler tarafından ele geçirilen kentler arasında (Maricq, 1958: 313-314; Berges ve Nollé, 2000: 379; Kurt ve Bulut, 2019: 70) olmuştur. İmparator Aurelianus zamanında MS 271-272 civarında, Sasanilerin Anadolu'da yaptığı saldırılara son vermek için Zenobia'ya karşı düzenlediği bir seferde, Tyana'da bir direniş ile (Tekin 2008, 284; Kurt ve Bulut 2019: 70) karşılaşmıştır. Önce Tyana halkına öfkelenen imparator, sonradan onları (Magie 1950: 717) affetmiştir. MS 325'te başpiskoposluk merkezi (İşler, 2019: 94) haline gelen Antik Kent Tyana'ya, Roma imparatoru Iulianus Apostata (MS 361-363) MS 362 yılında bir seyahati esnasına uğramıştır (Baydur 1999: 88; Lebreton 2013: 195). MS 372'de Roma imparatoru Valens ise daha önce Diocletianus'un ikiye böldüğü Kappadokia bölgesini yeniden düzenlemiştir. Tyana Antik Kenti, Bizans döneminde ruhani liderlik statüsü (Texier, 1862: 573; Kurt ve Bulut, 2019: 72) kazanarak, yine önemini korumuştur.

2. Niğde Müzesinde Yer Alan Tyana Darplı Sikkelerde Kolonizasyon ve Romalılaştırma İzleri

Koloni kelimesi, muhtemelen Colonus (yeryüzünün bir çiftçisi) ve colere (çift sürmek) kelimelerinden (Abay 2018) türemiştir. Roma, koloni kurma politikasını, Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiş ya da ele geçirilmiş topraklarında (Özsait 1999: 124) gerçekleştirmiştir. Bir kentte yapılan kolonizasyon ve Romalılaştırma hareketleri genellikle sikkelere tip seçimi ve lejantlarında

kullanılan dil seçimi olarak yansımaktadır. Kolonileştirilecek kentlerde genellikle darp edilen sikkelerin arka yüzlerinde kolonileştirme ile ilgili kullanılan tipler; sağa ya da sola doğru yürüyen kambur boğa, iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift süren sağa veya sola dönük olan kentin kurucusudur. Kolonileştirilen bir kentin sikkelerinin lejantlarında ise latince dil kullanıldığı görülmektedir. Çünkü koloni kentlerinin resmi dili Latince'dir (Abay 2018: 214). Bu sikkelerin arka yüz lejantlarında "**COL, COLONEA CAES**" vb. ifadeler şehrin adı ile kullanılmaktadır.

Niğde Müzesinde yer alan Tyana Darplı Sikke'lerde kolonizasyon ve Romalılaştırma hareketlerinin sikkelere yansımalarının izleri, ilk olarak seçilen arka yüz tiplerinde tespit edilmeye çalışıldı. Niğde Müzesinde yer alan Tyana Darplı Sikke'lerin ilk iki örneği Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) (MS 98-117) dönemine (Kat. No. 1-2) aittir. Sikkelerden ilk örneğin (Kat. No. 1) arka yüzünde yer alan Tyche taburede sola dönük oturmakta ve sağ elinde üzüm salkımı, sol elinde başak tutmaktadır. Sikkenin en alt kısmında ise nehir tanrısı yüzmektedir. Bu sikkenin arka yüz lejantında yer alan **ET A**, 1 anlamına gelmekte olup, bu iki sikkenin Traianus'un imparatorluğunun 1. yılında basıldığı anlaşılmaktadır.

Bu sikke haricinde çalışmada incelenen sikkelerden 13 adetinde Tyche arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. Bu sikkeler; Hadrianus (MS 117-138) dönemine ait olan 4 sikke (Kat. No. 3-6), Antoninus Pius (MS 138-161) dönemine ait 4 sikke (Kat. No. 12-15), Marcus Aurelius (MS 161-180) dönemine ait 2 sikke (Kat. No. 16-17), ve Caracalla dönemine ait (Kat. No. 28-30) 3 sikkedir. Bu sikkelerin çoğunluğunda Tyche, grifonla süslenmiş tahtta sola dönük oturmakta, bir elinde başak, diğer elinde üzüm salkımı tutmaktadır. Sikkelerin alt kısmında ise nehir tanrısı yüzmektedir. Tyche, kolonileştirilmek istenen kentlerde oldukça fazla tercih edilen bir tiptir. Aslında kolonist hareketlerin Traianus döneminde başlatılmaya çalışıldığı ve sonraki dönemlerde de devam ettirildiği söylenebilir. Hadrianus dönemine ait (Kat. No. 3-6 nolu) sikkelerin arka yüzünde sol boşlukta **ET**, sağ boşlukta **K** yazmaktadır. Grekçe **K**, 20 anlamına gelmekte olup, Hadrianus dönemine ait bu sikkelerin, imparatorluğunun 20. yılında basıldığı anlaşılmaktadır. Antoninus Pius dönemine ait 4 sikkenin (Kat. No. 12-15) arka yüzünde sikkelerin basım yıllarını gösteren harfler vardır. Bunlar sol boşlukta **ET**, sağ boşlukta **IB** ve **ΘI** harfleridir. Grekçe **IB**, 12 ve **ΘI**, 19 sayılarına karşılık gelmektedir. Antoninus Pius dönemine ait 4 sikke, imparatorluğunun 12 ve 19. yılında basılmıştır. Marcus Aurelius dönemine ait Kat. No. 17 nolu sikkenin arka yüzünde sol boşlukta **ET** sağ boşlukta **B** yazmaktadır. Grekçe **B**, 2 sayısı anlamına gelmektedir. Bu sikke Marcus Aurelius'un imparatorluğunun 2. yılında darp edilmiştir.

Esas olarak Tyana Antik Kentinde kolonist hareketleri, Septimus Severus (MS 193-211) döneminde ağırlık kazanmış olmalıdır. Sikkelerin arka yüzünde kullanılan sağa ve sola doğru yürüyen kambur boğa (Kat. No. 20) ve iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift süren kentin kurucusunun sağa ve sola dönük olduğu (Kat. No. 22) tiplerin kullanılması, Septimus Severus'un bir kolonist hareketi çalışması içinde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda sikkeler üzerinde (Kat. No. 18-22) asyl ve otonom statüsünü (Şener, 2019: 121) gösteren **TYANE [ΩN]T II T IEP A[ΣΥΛΟΥY K A]** lejant yer almaktadır. Septimius Severus dönemine ait Kat. No. 22 nolu sikkenin kesiminde **ET Δ** yazmaktadır. Grekçe **Δ**, 4 sayısı anlamına geldiği için, Septimius Severus'a ait bu sikkenin imparatorluğunun 4. yılında darp edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

İmparator Caracalla, babasının başlattığı bu kolonileştirme hareketini hızlandırmıştır. Sikkeler üzerindeki **KOΛΩΝΙΑC** (Colonia) unvanı ve **ANT KOΛΩΝΙΑC TYANEΩN** (Antonius Colonia Tyaneon) yazıtları (Kat. No. 26-35) bu durumun en önemli kanıtıdır. Caracalla'nın annesi Julia Domna (MS 196-211)'ya ait sikkelerde de (Kat. No. 23-25) aynı lejant ile karşılaşılmaktadır. Muhtemelen bu sikkeler Caracalla zamanında basılmıştır. Caracalla ve Julia Domna dönemine ait sikkelerin arka yüzlerinde görülen sağa doğru yürüyen kambur boğa ve onun arkasında yer alan iki vexilla (sancak) (Kat. No. 23-25, 27) ve iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift süren kentin kurucusunun sağa dönük olduğu tiplerin olduğu sikkelerin (Kat. No. 32-35) yoğun bir şekilde basılması da bu fikri doğrulamaktadır. Çünkü sikkeler üzerinde görülen çift sürme sahnesi, tarımla ilgili değil, koloni kurulmasıyla (Tekin, 2009: 20) alakalıdır. Julia Domna'ya ait Kat. No. 23-24 ve 25 nolu üç sikkenin kesiminde **ET Iç** yazmaktadır. Grekçe **Iç**, 16 sayısını temsil etmektedir. Julia Domna'ya ait bu sikkeler, oğlu Caracalla zamanında, imparatorluğunun 16. yılında darp edilmiş olmalıdır. Caracalla dönemine ait sikkeden bazılarının arka yüzünde sol boşlukta **ET** sağ boşlukta **Iç**; bazı sikkelerin ise kesiminde **ET Iç** yazmaktadır. Grekçe **Iç**, 16 sayısı anlamına gelmektedir. Caracalla'ya ait bu sikkeler, imparatorluğunun 16. yılında darp edilmiştir.

Niğde Müzesinde yer alan Tyana darplı sikkelerin ilk örneği olan Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) (MS 98-117) dönemine (Kat. No. 1) ait olan sikkenin ön yüz lejantında **AYT NEPOYAC TPAIAN KAIC ΓEP**, İmparatorun adı ve ünvanları; arka yüz lejantında **TYANEΩN EΠI BACCOY ΠIPECBEY**, kentin adı (**TYANEΩN**) ve magistratın adı (**EΠI BACCOY ΠIPECBEY**) görülmektedir. Lejantların her ikisi de Grekçe yazılmıştır. Çalışmanın son sikke örneği ise Caracalla (MS 198-217) dönemine (Kat. No. 35) aittir. Bu sikkenin ön yüz lejantında **A Y T M KAI M AYP ANTΩNINOC**, imparatorun adı ve ünvanları; arka yüzünde ise **ANT KOΛΩNIAC TYANEΩN**, İmparatorun adının kısaltması (**ANT**), koloni kenti olduğunu belirten ifade (**KOΛΩNIAC**) ve kentin adı (**TYANEΩN**), yazmaktadır. Hem ön hemde arka yüz lejantları grekçe yazılmıştır. Caralla döneminde Tyana antik kentinin koloni kenti olduğunu belirten ifade yer alması, koloni faaliyetleri ve Romalılaştırma politikalarının yoğunluğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, çalışmada, incelenen Traianus MS 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus) ile Caracalla (MS 198-217) dönemi arasındaki yaklaşık 100 yıllık süre içerisinde darp edilmiş sikkelerin üzerindeki lejantların hala Grekçe olması, Romalılaştırma politikasının çok da etkili olmadığını göstermektedir.

3. Niğde Müzesinde Yer Alan Tyana Darplı Sikkelerin Arka Yüzlerinde Görülen Kültler

Tyana sikkelerinin üzerinde görülen Tanrı Asklepios, Tanrıçalar Athena, Nike, Tyche kahramanlar Herakles, Perseus ve kentin kuruluşu ile ilgili kolonist ve kambur boğa betimleri, kentte tapınım gören kültleri yansıtmaktadır.

3.1. Tanrı

Asklepios: Sağlık, tıp ve şifanın tanrısı olan Asklepios, Septimius Severus dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 21) arka yüzünde ayakta cepheden, başı sola dönük, yılanı dolanmış asasına yaslanmış biçimde görülmektedir. Buradaki Asklepios betimi, bölgede tapınım gördüğü yazıtla belgelenmiş (Berges ve Nolle 2000: 214-215; Şener 2019: 122) bir kültün en güzel göstergesidir. Şu ana kadar yapılan incelemelerde Asklepios tasviri, Tyana darplı sikkelerin üzerinde ilk defa Septimius Severus döneminde, (Şener, 2019: 122) ortaya çıkmıştır.

3.2. Tanrıçalar

Athena: Zekâ, barış, sanat tanrıçası olarak tapınım gören Athena, Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) MS 98-117 dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 2); Hadrianus (MS 117-138) dönemine ait 3 sikkenin (Kat. No. 8-10); Septimus Severus (MS 193-211) dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 19); Caracalla (MS 198-217) dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 30) arka yüzünde yer almaktadır. Athena, Tyana darplı sikkeler üzerinde kalkanlı ve miğferli, “parthenos tipinde” tasvir edilmiştir. Arka yüz tipi olarak her dönem çok fazla tercih edilmesi, onun kentte önemsendiğinin ve tapınım gördüğünün en güzel ispatıdır.

Nike: Zafer tanrıçası Nike, Caracalla (MS 198-217) dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 26) arka yüzünde kayalıkta sola doğru oturmakta ve üzerinde **VIC AVG** yazan büyük bir kalkan tutmaktadır. Aynı zamanda arka yüzde Athena'nın yer aldığı sikkelerde de Nike, Athena'nın sağ elinde tasvir edilmiştir.

Tyche: Kentin koruyucu tanrıçası olarak Grek kentlerinde en çok tapınım gören tanrıçalardan olan Tyche, Tyana antik kentinde de neredeyse her dönem arka yüz tipi olarak görülmektedir. Tyche'nin kentte, yazıtlar aracılığı ile tapınım gördüğü belgenmiştir (Ruge, 1948: 1641-1642; Berges ve Nollè, 2000: 368-377; Şener, 2019: 110). Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) MS 98-117 dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 1), Hadrianus (MS 117-138) dönemine ait dört sikkenin (Kat. No. 3-6), Antoninus Pius (MS 138-161) dönemine ait dört sikkenin (Kat. No. 12-15), Marcus Aurelius (MS 161-180) dönemine ait iki sikkenin (Kat. No. 16-17), Caracalla (MS 198-217) dönemine ait üç sikkenin (Kat. No. 27-29) arka yüzünde yer

almaktadır. Tyche'nin Arka yüz tipi olarak her dönem çok fazla tercih edilmesi, onun kentte önemsendiğinin ve tapınım gördüğünün en güzel ispatıdır.

3.3. Kahramanlar

Herakles: Tyana'da yazıtlar ve sikkeler aracılığı ile kültü belgelenen (Şener, 2019: 122) diğer bir kültte Herakles kültüdür. Hadrianus (MS 117-138) döneminde darp edilen bir sikkenin arka yüzünde (Kat. No. 7) Heraklesin sopası görülmektedir Herakles, Septimus Severus (MS 193-211) dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 18) arka yüzünde, ayakta cepheden bir elinde sopası, diğer elinde aslan postu tutar biçimde yer almaktadır.

Perseus: Tyana Antik kentinde çok eskiden beri tapınım gören (Berges ve Nollè, 2000: 331-332; Şener, 2019: 113) Perseus, kentte uzun yıllar saygı görmüştür. Perseus, Hadrianus (MS 117-138) dönemine ait bir sikkenin (Kat. No. 11) arka yüzünde yer almaktadır.

3.4. Kentin Kuruluşuyla Alakalı Betimler:

Kolonist Betimleri ve Kambur Boğa: Her iki betim de koloni kentlerin kuruluşu ile ilgili sikkelerin arka yüzlerinde betimlenmiştir.

Kambur Boğa: Septimus Severus (MS 193-211) dönemine ait, Kat. No. 20 nolu sikkenin arka yüzünde, Julia Domna (MS 196-211) dönemine ait, Kat. No. 23-25 nolu sikkelerin arka yüzlerinde, Caracalla (MS 198-217) dönemine ait Kat. No. 34-35 nolu sikkelerin arka yüzlerinde görülmektedir.

Kolonist Betimleri: Septimus Severus (MS 193-211) dönemine ait, Kat. No. 22 nolu sikkenin arka yüzünde, Caracalla (MS 198-217) dönemine ait Kat. No. 31-33 nolu sikkelerin arka yüzlerinde kentin kurucusu, sola dönük ayakta durmaktadır. Bir elinde dal tutmakta olup, iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Hitit metinlerinde MÖ 2. binde "Tuwanuva" olarak geçen Tyana Antik Kenti (Kemerhisar), Geç Hitit Dönemi'nde Tabal Krallığına başkentlik yapmıştır. Pers Dönemi'nde Dara olarak adlandırılan kent, Hellenistik dönemde V. Ariarathes (MÖ 163-130) tarafından *Eusebeia* adı ile tekrar kurulmuştur. Bu dönemde Helen kültürünün yayılmasına yönelik çalışmalar oldukça fazladır. Bunun en büyük kanıtı da kentte gymnasiumun bulunması ve uygulanan kanunların, Helen yasalarının olmasıdır. MÖ 52-42 yıllarında Kappadokia Kralı III. Ariobarzanes'e ait bir yazıtta, kentin bir polis olarak organize olduğu aynı zamanda MÖ 2. yüzyılda olduğu gibi MÖ 1. yüzyılda da Helen kültürün yayılmaya devam ettiği, görülmektedir. Kentin adının Tyana olması ise, Roma Dönemi'ne rastlamaktadır. Tyana Antik Kenti'nde en parlak dönem, Roma Çağı'nda yaşanmıştır. Yol kavşağı üzerinde kurulan Tyana antik kentinin dini ve askeri üs olarak kullanılması kentin daha da önemli olmasını sağlamıştır. Antik dönemde Tyana'nın, önemli ticaret ağlarının ve yol güzergâhlarının geçtiği bir bölge olan Kilikya ve Kappadokia arasında geçişi sağlayan bir konumda yer alması, günümüze kadar kesintisiz iskân görmesine neden olmuştur.

Makaleyi oluşturan söz konusu Niğde Müzesinde Yer Alan Tyana Darplı Sikkeler, İmparator Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) (MS 98-117) ile İmparator Caracalla (MS 211-217) arasındaki yaklaşık 100 yıllık süreçte basılan sikkeleri kapsamaktadır. Bu sikkelerin ön yüzünde yer alan imparatorlar, sırasıyla Traianus MS 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus), Hadrianus (MS 117-138), Antoninus Pius (MS 138-161), Marcus Aurelius (MS 161-180), Septimius Severus (MS 193-211), Caracalla (MS 198-217) ve imparatoriçe Julia Domna (MS 196-211)'dir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde; Tanrı olarak Asklepios Tanrıça olarak Athena, Tyche ve Nike, kahraman olarak Perseus ve Herakles, kentin kurucusu betimleri, simge olarak Herakles'in sopası ve hayvan olarak kambur boğa yer almaktadır. Sikkelerin arka yüzlerinde görülen tanrı, tanrıça ve kahramanlara ait tiplerin Grek Pantheonu'na ait olması, kentte inaç sisteminin şekillenmesinde Grek Pantheonunun etkili olduğunu göstermektedir. Septimus Severus (MS 193-211)

dönemine ait, Kat. No. 22 nolu sikkenin arka yüzünde, yer alan sola dönük ayakta duran kentlin kurucusu, bir elinde dal tutmakta olup, iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürmektedir. Bu sikke mevcut yayınlarda olmayıp, burada ilk defa tespit edilmiştir. Muhtemelen Septimus Severus döneminde başlamış olan kolonist hareketlerin Caracalla döneminde yoğun bir şekilde arttığını, özellikle arka yüzde işlenen sağı doğru yürüyen kambur boğa ve onun arkasında yer alan iki sancak (Kat. No. 23-25, 27) ve iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift süren kentlin kurucusunun sağı dönük olduğu tiplerin olduğu sikkeler (Kat. No. 32-35) göstermektedir. Aynı zamanda Caracalla zamanında arka yüz lejantına kentlin adının yanında **KOΛΩΝΙΑC** ifadesinin eklenmesi de bu kolonist hareketlerini, açık bir şekilde göstergesidir. Tüm bunlara karşın Traianus MS 98-117 (Magistrate T. Pomponius Bassus) ile Caracalla (MS 198-217) dönemi arasındaki yaklaşık 100 yıllık süre içerisinde darp edilmiş sikkelerin üzerinde lejantların hala Grekçe olması, Romalılaştırma politikasının çok da etkili olmadığını göstermektedir. Çünkü Romalılaştırma politikasında en önemli unsurlardan biri dilin Grekçe'den Latince'ye dönüşmesidir. Tyana Antik Kentinde Romalılaştırma politikasının çok fazla etkili olmamasının en önemli nedenlerinden biri de Hellenistik dönemde V. Ariarathes (MÖ 163-130) döneminde başlayıp, MÖ 1. yüzyılın sonlarına kadar devam ettiği net bir şekilde yazıtlarda da görülen Helen kültürünü yayma politikasının bu kentte çok etkili olmasıdır.

Katalog

Katalog, Niğde Müzesi Müdürlüğünde yer alan Tyana Darplı Roma İmparatorluk Dönemine ait 35 sikkeden oluşmaktadır. Katalog imparatorların kronolojik sırasına göre düzenlenmiştir. Tüm sikkeler bronz olup, AE değerini taşımaktadır. Kalıp yönlerinde saatin akrebinin gösterdiği numaralar tercih edilmiştir.

Katalog No. 1

Env. No. 12.5.75

13.80 gr., 27 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYT NEPOYAC TPAIAN KAIC ΓEP

İmparatorun defne çelenkli, drapeli ve zırlı büstü sağı.

A. Y.: TYANEΩN EΠH BACCOY ΠIECBEY

Tyche taburede oturuyor sola, sağı elinde üzüm salkımı, sol elinde başak tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sol boşlukta **ET**, sağı boşlukta **A**

Ref.: Wroth 1899, 96/3; Imhoof-Blumer 1924, 360/467; *SNG von Aul.* 1967, 6536; Berges-Nollé 2000, 356-357, Lev. 123, No. 9; Ganschow 2018, 392, No. 1506-1507.

Tarih: Traianus (Magistrate T. Pomponius Bassus) MS 98-117

Katalog No. 2

Env. No. 19.2.82

6.75 gr., 22 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYT NEPOY TPAIANOC KAIC ΓE

(sağı üstten)

İmparatorun defne çelenkli, drapeli ve zırlı büstü sağı; sağı boşlukta kontrmark var.

A. Y.: TYANEΩN [IEPAC ACYA AYTON]

Athena ayakta sola; sağı elinde Nike tutarken, sol elini ayaklarının yanındaki kalkana dayamış; kalkanın arkasında mızrak var; sol boşlukta [E]T [A]

Ref.: Wroth 1899/2; BMC 2; RPC III 2950; Lindgren I 1736;

Berges-Nollé 2000, 373, Lev. 123, No. 10; Ganschow 2018, 393, No. 1508-1510.

Tarih: Traianus MS 98-117

Katalog No. 3

Env. No. 1.9.92

11 gr., 23 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AVTO KAIC] TPAIA AΔPI [ANOC
CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [TVANЄΩN TΩ ΠP T IЄP] ACV AVT

Tyche sfenksle süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor, sol boşlukta [ET], sağ boşlukta **K**.

Ref.: SNGvonAul. 6538-6539; Lindgren I 1735; SNG Cop 316; Ganschow 2018: 396, No. 1515.

Tarih: Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 4

Env. No. 1.2.86

12.15 gr., 25 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AVT] O KAIC TPAIA AΔPI [ANOC
CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TVANЄΩN TΩ ΠP T IЄP ACV AVT

Tyche sfenksle süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sağ boşlukta **ET**, sol boşlukta **K**.

Ref.: SNGvonAul. 6538-6539; Lindgren I 1735; SNG Cop 316; Ganschow 2018: 396, No. 1515

Tarih: Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 5

Env. No. 4.3.99

9.35 gr., 24 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AVTO KAIC] TPAIA AΔPI ANOC
[CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [TVANЄΩN TΩ ΠP T IЄP ACV AVT]

Tyche sfenksle süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor, sol boşlukta **ET**, sağ boşlukta **K**.

Ref.: SNGvonAul. 6538-6539; Lindgren I 1735; SNG Cop 316; Ganschow 2018: 396, No. 1515

Tarih: Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 6

Env. No. 10.2.72

9.50 gr., 25 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AVTO KAIC] TPAIA AΔPI ANOC
[CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TVANЄΩN TΩ N ΠP T IЄP [ACV
AVT]

Tyche sfenksle süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor, sol boşlukta **ET**, sağ boşlukta **K**.

Ref.: SNGvonAul. 6538-6539; Lindgren I 1735; SNG Cop 316; Ganschow 2018: 396, No. 1515

Tarih: Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 7**Env. No.** 1.7.90

3.45 gr., 18 mm., ky. 12

Ö. Y.: AVT O KAIC TP AΔPI ANOC
[CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TVANΩN TΩ ΠP T IEP ACV AVT

Herakles'in sopası

Ref.: Ganschow 1013**Tarih:** Hadrianus (MS 117-138)**Katalog No. 8****Env. No.** 7.1.80

6.85 gr., 18 mm., ky. 12

Ö. Y.: A KAIC TPAI AΔPIANOC
CEBACTOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [TYANE]Ω[N T Π T] IEP ACY AYT

Athena ayakta sola; sağ elinde Nike tutarken, sol elini ayaklarının yanındaki kalkana dayamış; sol boşlukta ET, sağ boşlukta KA.

Ref.: Ganschow 1016a-1016b; Henseler 1521-1522; RPC III 2959; Paris 758A; Waddington 6807**Tarih:** Hadrianus (MS 117-138)**Katalog No. 9****Env. No.** 3.6.86

5.35 gr., 19 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYTO KAIC TPAI AΔPIANOC
[CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [TYA]NE ΩN [TΩN ΠP TA IEP] ACY
AYTO,

Athena ayakta sola; sağ elinde Nike tutarken, sol elini ayaklarının yanındaki kalkana dayamış; sol boşlukta ET, sağ boşlukta KA.

Ref.: Ganschow 1016a-1016b; Henseler 1521-1522; RPC III 2959; Paris 758A; Waddington 6807**Tarih:** Hadrianus (MS 117-138)**Katalog No. 10****Env. No.** 11.16.92

5.60 gr., 20 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYTO KAI TPAI AΔPIANOC
CEBACTOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TYANEΩN T Π TA IEP ACY A[Y]

Athena ayakta sola; sağ elinde Nike tutarken, sol elini ayaklarının yanındaki kalkana dayamış; kalkanın arkasında mızrak var; sol boşlukta ET, sağ boşlukta K.

Ref.: Ganschow 1016a-1016b; Henseler 1521-1522; RPC III 2959; Paris 758A; Waddington 6807**Tarih:** Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 11

Env. No. 12.16.92

3.25 gr., 15 mm., ky. 12

Ö. Y.: ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΤΡΑΙ ΑΔΡΙΑΝΟC
CEBACT

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: ΤΥΑΝΕΩΝ Τ Π ΤΑ ΠΡ ΤΙC ΠΑ

Perseus ayakta, cepheden hafif sola; sağ elinde Medusa'nın başını sol elinde arp; sol boşlukta ET, sağ boşlukta K.

Ref.: RPC III 2958; Berges-Nollè 2000: 332; Ganschow 2018, 399, No. 1519

Tarih: Hadrianus (MS 117-138)

Katalog No. 12

Env. No. 20.4.82

10.70 gr., 23 mm., ky. 12

Ö. Y.: [ΑΝΤΩΝΕ]ΙΝ [ΟC CEBACTOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [ΤΥΑΝΩΝ] Τ Π Τ ΙΕΡ Α [CΥ ΑΥΤ]

Tyche grifonla süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sol boşlukta [ET] IB

Ref.: Worth 1899, 97/5; BMC 4; SNGvonAul. 6540; SNG Cop. 317; Berges-Nollè 2000: 323; Ganschow 2018, 399, No. 1527-1535.

Tarih: Antoninus Pius (MS 138-161)

Katalog No. 13

Env. No. 1.6.86

10 gr., 21 mm., ky. 10

Ö. Y.: [ΑΝΤΩΝΕΙ] ΝΟC CEBACT,

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [ΤΥΑΝΕΩΝ Τ] Π Τ ΙΕΡΑC Υ ΑΥΤ,

Tyche oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sol ET / Θ I

Ref.: Worth 1899, 97/5; BMC 4; SNGvonAul. 6540; SNG Cop. 317; Berges-Nollè 2000: 323; Ganschow 2018, 399, No. 1527-1535.

Tarih: Antoninus Pius (MS 138-161)

Katalog No. 14

Env. No. 3.1.88

9 gr., 23 mm., ky. 12

Ö. Y.: ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CΕ[BACT]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [ΤΥΑΝΕ]ΩΝ Τ Π Τ ΙΕΡ ΑCΥ ΑΥΤ

Tyche sfenksle süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sol ET / Θ I

Ref.: Worth 1899, 97/5; BMC 4; SNGvonAul. 6540; SNG Cop. 317; Berges-Nollè 2000: 323; Ganschow 2018, 399, No. 1527-1535.

Tarih: Antoninus Pius (MS 138-161)

Katalog No. 15**Env. No.** 10.1.72

9.90 gr., 23 mm., ky. 11

Ö. Y.: ANTΩNEINOC CEBACT

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TOVINΩN T II T IEP [ACV AVT]

Tyche grifon ile süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor; sol boşlukta ET / Θ I

Ref.: Worth 1899, 97/5; BMC 4; SNGvonAul.

6540; SNG Cop. 317; Berges-Nollè 2000: 323;

Ganschow 2018, 399, No. 1527-1535.

Tarih: Antoninus Pius (MS 138-161)**Katalog No. 16****Env. No.** 21.2.96

6.85 gr., 25 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AYTO K M] ANTΩ NωIN[OC]

İmparatorun defne çelenkli, paludamentumlu ve zırlı büstü sağa

A. Y.: TYANωΩ [N T II T IωP] AC AYTO

Tyche grifon ile süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor.

Ref.: BMC 7, Ganschow 1024a-c**Tarih:** Marcus Aurelius (MS 161-180)**Katalog No. 17****Env. No.** 8.552.82

7.35gr., 22 mm., ky. 12

Ö. Y.: [AY]TO K M ANTΩ NωI[NOC]

İmparatorun defne çelenkli, paludamentumlu ve zırlı büstü sağa

A. Y.: TYANωΩ N T II T IωP [AC AYTO]

Tyche grifonla süslenmiş tahtta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; altta nehir tanrısı yüzüyor.

Ref.: BMC 7, Ganschow 1024a-c**Tarih:** Marcus Aurelius (MS 161-180)**Katalog No. 18****Env. No.** 4.6.76

7.70 gr., 24 mm., ky. 12

Ö. Y.: AY K Λ CEII CEOHPOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TYANCωN T II T IE T Λ YI

Herakles, ayakta cepheden başı sağa, sağ elinde sopası,

sol elinde aslan postu; sol boşlukta, ET sağ boşlukta Δ.

Ref.: Berges-Nollè 2000: 374, Lev. 124, No. 24; Ganschow 2018, 413, No. 1555**Tarih:** Septimus Severus (MS 193-211)

Katalog No. 19

Env. No. 5.1.94

6.10 gr., 20 mm., ky. 10

Ö. Y.: AY Λ CEΠ CEOHPOC,

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TYANEΩN T II IE K ACY K AY

Drapelî miğferli Athena büstü sağa; sol boşlukta,

ET sağ boşlukta Δ.

Ref.: Berges-Nollè 2000, 376, Lev. 124/28;

Ganschow 2018: 416, No. 1561

Tarih: Septimus Severus (MS 193-211)

Katalog No. 20

Env. No. 6.1.82

12.15 gr., 20 mm., ky. 6

Ö. Y.: AY K Λ CEΠ CEOYHPOC,

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TVANEΩN T II IE K ACV K AV

Kambur boğa, yürüyor sağa.

Ref.: Wroth 1899, BMC 8; 97/8; *SNGvonAul.*

1967, 6542; Berges-Nollè 2000, Lev. 123, No. 23;

Ganschow 2018, 411, No. 1550.

Tarih: Septimus Severus (MS 193-211)

Katalog No. 21

Env. No. 7.1.86

9.85 gr., 24 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYK Λ CEΠT CEYHPOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TYANE [ΩN]T II T IEP A[ΣYΛOY K A]

Asklepios ayakta cepheden, başı sola; yılanı dolanmış asasına yaslanmış; sol boşlukta, **ET** sağ boşlukta Δ.

Ref.: Mionnet Supp. 7, 324

Tarih: Septimus Severus (MS 193-211)

Katalog No. 22

Env. No. 13.7.93

13.15 gr., 27 mm., ky. 6

Ö. Y.: [AY K Λ] CEΠ CEOVHPOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: TYANEΩN T [II IE K ACY] K[A]Y

Kentin kurucusu, sağa; elinde dal tutuyor; iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürüyor kesimde **ET** Δ.

Ref.: MMY.

Tarih: Septimus Severus (MS 193-211)

Katalog No. 23**Env. No.** 7. 2. 71

15. 50gr., 31 mm., ky. 10

Ö. Y.: IOYΛ ΔOMNA [AVT]

İmparatoriçenin drapeli büstü sağa.

A. Y.: ANT KOΛΩNIA TVANΩN

Kambur boğa, yürüyor sola; arkasında iki sancak, kesimde CT IÇ

Ref.: SNGvonAul. 6546; BMC 12.**Tarih:** Julia Domna (MS 196-211)**Katalog No. 24****Env. No.** 20. 2. 82

15. 55 gr., 29 mm., ky. 6

Ö. Y.: IOYΛ ΔO MNA AVT

İmparatoriçenin drapeli büstü sağa;

kontrmak içinde şua taçlı bir baş sağa.

A. Y.: ANT KOΛΩN[IA] [T]VANΩN

Kambur boğa, yürüyor sola; arkasında iki sancak, kesimde [CT IÇ]

Ref.: SNGvonAul. 6546; BMC 12.**Tarih:** Julia Domna (MS 196-211)**Katalog No. 25****Env. No.** 3.7.77

14.10 gr., 29 mm., ky. 6

Ö. Y.: [IOY]Λ ΔO MNA AVT

İmparatoriçenin drapeli büstü sağa.

A. Y.: ANT [KOΛΩ]NIA TVANΩN / CT IÇ

Kambur boğa, yürüyor sağa; arkasında iki vexilla (sancak)

Ref.: SNGvonAul. 6546; BMC 12.**Tarih:** Julia Domna (MS 196-211)**Katalog No. 26****Env. No.** 1.29.75

12.95 gr., 28 mm., ky. 12

Ö. Y.: [M AYP ANTΩNINIOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: ANT KOAN. TYANEΩN

Nike, kayalıkta oturuyor sola; üzerinde VIC AVG yazan büyük bir kalkan tutuyor; en altta tarih ET IÇ

Ref.: Mionnet Sup. 326; Berges-Nollè 2000, 366, Lev. 126, No. 53-55; Ganschow 2018, 419, No. 1567**Tarih:** Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 27

Env. No. 3.1.71

15.30 gr., 28 mm., ky. 12

Ö. Y.: A K MAV[P] ANT-ΩNINOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: AYP KOΛΩNIAC TVANΩN

Tyche kayalıkta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor sol boşlukta **CT Iç**

Ref.: *SNGvonAul.* 6551

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 28

Env. No. 20.2.96

15.35 gr., 29 mm., ky. 12

Ö. Y.: A KAI M AYP ANTΩNINOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa, sağ alt boşlukta kontrmark var.

A. Y.: [AYP KOΛΩNIA] CTYANΩN

Tyche kayalıkta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; kesimde [CT Iç]

Ref.: *SNGvonAul.* 6551

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 29

Env. No. 8.22.84

14.45 gr., 29 mm., ky. 12

Ö. Y.: AYT KAI M AYP ANTΩNINOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [KOΛΩNIAC A]NT TVANΩN

Tyche kayalıkta oturuyor sola, bir elinde başak diğer elinde üzüm salkımı tutuyor; kesimde **CT Iç**

Ref.: *SNGvonAul.* 6551; Berges-Nollè 2000, 372, Lev. 125, No. 45; Ganschow 2018, 421, No. 1571

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 30

Env. No. 3.2.88

5.20 gr., 17 mm., ky. 10

Ö. Y.: M AVP AN T[ΩNINOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [KOΛΩNI] TYANΩN

Athena'nın miğferli büstü, sağa.

Ref.: Berges-Nolle 2000: 377, Lev. 125, No. 49

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 31

Env. No. 8.548.82

13.60 gr., 31 mm., ky. 12

Ö. Y.: [A KAI M AYP] ANTΩNI[NOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: ANT KOΛΩNIAC

Kentin kurucusu, sola; elinde dal tutuyor; iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürüyor; kesimde

TYANEΩN ET IÇ

Ref.: SNGvonAul. 1967, 6548-6549, 6553;

Berges-Nollè 2000, 365, Lev. 125, No. 36;

Ganschow 2018, 420, No. 1569

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 32

Env. No. 19.7.75

14.25 gr., 28 mm., ky. 11

Ö. Y.: [A K]A[I] M AYP ANTΩNI[NOC]

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [ANT KO]ΛΩNIAC

Kentin kurucusu, sola; elinde dal tutuyor; iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürüyor; kesimde

TYANEΩN ET IÇ

Ref.: SNGvonAul. 1967, 6548-6549, 6553;

Berges-Nollè 2000, 365, Lev. 125, No. 36;

Ganschow 2018, 420, No. 1569

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 33

Env. No. 8.30.80

14.35 gr., 28 mm., ky. 12

Ö. Y.: [A Y T M KAI M AYP]ANTΩNINOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: [ANT KOΛΩNIAC TYANEΩN]

Kentin kurucusu, sağa; elinde dal tutuyor; iki boğa ya da hörgüçlü öküz ile çift sürüyor

Ref.: SNGvonAul. 1967, 6548-6549, 6553;

Berges-Nollè 2000, 365, Lev. 125, No. 36;

Ganschow 2018, 420, No. 1569

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 34

Env. No. 2.40.71

13.90 gr., 28 mm., ky. 12

Ö. Y.: AVT K M AYP ANT-ΩNINOC

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: ANT KO ΛΩNIA TVANΩN

Kambur boğa, yürüyor sağa; arkasında iki vexilla (sancak) ve kesimde ET IÇ

Ref.: SNGvonAul. 6550

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Katalog No. 35

Env. No. 41.4.98

13.70 gr., 30 mm., ky. 11

Ö. Y.: A Y T M K A I M A Y P A N T Ω N I N O C

İmparatorun defne çelenkli başı sağa.

A. Y.: A N T K O A Ω N I A C T Y A N E Ω N

Kambur boğa, yürüyor sola; arkasında iki vexilla
(sancak); kesimde **ET I Ç**

Ref.: *SNG von Aul.* 6550

Tarih: Caracalla (MS 198-217)

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar, makale kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını ifade etmiştir.

Etik Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Etik Kurul izni ile ilgili; bu makalenin konusunu oluşturan çalışmanın yazar/yazarları ve hakemleri, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Kısaltmalar

- BMC BMC *Galatia*, Wroth, W. (1899). *Catalogue of Greek Coins in the British Museum – Galatia, Cappadocia and Syria*. London.
- Lindgren Lindgren, H. C. & Kovacs, F. L. (1985). *Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant from the Lindgren Collection*, San Mateo.
- Mionnet Mionnet, T. E. *Description des Médailles Antiques, Grecques et Romaines*, Paris, 1806-1837.
- RPC Roman Provincial Coinage.
- SNG Cop SNG Copenhagen, *The Royal Collection of Coins and Medals*. Danish National Museum. Copenhagen, 1955.
- SNGvonAul *Sylloge Nummorum Graecorum Galatien- Kappadokien*, Berlin, 1967.

Kaynakça

- Açıkgöz, F. (2019). Tyana Antik Kenti ve Kentte Gerçekleştirilen Kazı Çalışmalarının Tarihçesi. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 19-20). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Albright, W. F. (1922). A. Misunderstood Syrian Place Name Dana and Tyana. *The American Journal of Philology*, 43(1), 74-75.
- Baydur, N. (1999). *İmparator Iulianus*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat.
- Berges, D. & Nollé, J. (2000). *Tyana Archäologisch-historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien*, (C. I-II). Vol., Bonn.
- Charlesworth, M. P. (1926). *Trade-Routes and Commerce of the Roman Empire*. Cambridge
- Cohen, G. M. (1995). *The Hellenistic Settlements In Europe, The Islands And Asia Minor*, (Hellenistic Culture and Society, 17) Berkeley-Los Angeles-London.
- Doğanay, O. & İşler, B. (2019). Geç Antik Çağdan Günümüze Tyana (Kemerhisar). *Akdeniz Sanat*, 13, 639-648.
- Doğanay, O. & Tuncer, M. (2019). Tyana Antik Kenti ve Kemerhisar Beldesinin Turizm Potansiyeline Yönelik Gözlemler ve Öneriler. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 163-170). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Evren, M. (2019). Tyanalı Apollonius ve Yunan/Roma Medeniyetine Katkıları. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 137-162). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Ganschow, T. (2018). *Münzen von Kappadokien: Sammlung Henseler*. I ve II Gephyra 5, İstanbul, Ege.
- Gurney, O. R. (1961). *Hittites*, London.
- Harper, R. P. (1976). Tyana, *The Princeton Ennylopedia of Classical Sites*, (Ed. R. Stillwell) Princeton-New Jersey, 942.
- Hild, F. & Restle, M. (1981). *Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandros) Tabula Imperii Byzantini*, Band 2, Wien.
- Imhoof-Blumer, F. (1902). *Kleinasitiische Münzen*, Wien.
- Imhoof-Blumer, F. (1977). *Zur Griechischen und Römischen Münzkunde*, Hildesheim, Newyork.
- İşler, B. (2019). Tyana (Kemerhisar) Kazılarında Ele Geçen Kemik Sarraf Terazileri. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 93-103). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Karasu & İşler (2022). Tyana (Kemerhisar) Kazısı Geç Osmanlı Dönemi Fincan ve Lüle Buluntuları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (3), 269-288.
- Kınal, F. (1991). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- Ksenophon, Anabasis Onbinlerin Dönüşü. (T. Gökçöl, Çev). İstanbul, Sosyal yayınları, 1998.
- Kurt, M. & Bulut, E. (2019). Helenistik ve Roma Dönemlerinde Tyana. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 63-81). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Lebreton, S. (2013). Quelques éléments de réflexion sur l'étude de la Cappadoce. H. Bru, G. Labarre (Ed.), *L'Anatolie des peuples, cités et des cultures* (Ile millénaire av. J. -C. – Ve siècle ap. J. -C.), 1, (pp. 183-206). Besançon.
- Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ*, (Vol. I-II). New Jersey, Princeton University Press.
- Maricq, A. (1958). *Classica et Orientalia*, 5. *Res Gestae Divi Saporis. Syria*, 35, 295-360.
- Mitchell, S. (1993). *Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor, The Rise of the Church*, (Vol. I-II). Oxford, Clarendon Press.
- Öcal, T. (2010). Antik Tyana Şehrinden Günümüz Kemerhisar'a Kadar Olan Yerleşmenin Tarihsel Süreci. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 388-408.
- Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, İstanbul, Ege.
- Robert, L. (1946). *Hellenica Recueil D'Épigraphie De Numismatique Et D'Antiquités Grecques*, (Vol. II). Paris.
- Ruge, W. (1948). Tyana, *Pauly-Wissowa-Kroll, Real Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft*, VIIA (2), 1630-1642.
- Strabon (2000). *Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası*, XII-XIII-XIV (A. Pekman, Çev.) İstanbul.
- Syme, R. (1995). *Anatolica, Studies in Strabo* (A. Birley, Ed.) Oxford.
- Şener, H. H. (2019). Tyana Kenti'nin Roma İmparatorluk Dönemi Sikke Basımları O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 105-136). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tekin, O. (2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul İletişim Yayıncılık.
- Tekin, O. (2009). Antik Sikkeler ve Simgeler. Sikkeler Ne Anlatır? *Orta çağ Anadolu Sikkelerinde Simgeler ve Çokkültürlülük* (ss. 13-27). İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Texier, C. (1862). *Asie Mineure Description Geographique, Historique Des Provinces Et Des Villes De La Chersonnèse D'Asie*, Paris.
- Ünlüler, Y. (2019). Tyana Antik Kenti'nde Sondaj Kazı Çalışmaları. O. Doğanay (Ed.). *Tyana Kazı ve Araştırmalar I*, (ss. 43-54). İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Williams, F. (1996). Xenophon's Dana and the Passage of Cyrus Army over the Taurus Mountains. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 45(3), 284-314.
- Yiğit, T. (2000). Tabal. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40(3-4), 177-189.